

KOMPREHENSIVNÍ ŠKOLA

Zpráva o mezinárodní konferenci

Ve dnech 26. až 28. října 2005 se konala v Paříži mezinárodní konference na téma *Konstrukce/de-konstrukce komprehensivní školy: Záležitost nižší sekundární školy*. Konferenci organizovala Université Paris 8 v Saint-Denis ve spolupráci s Institutem pro přípravné vzdělávání učitelů (IUFM de Créteil), a to pod záštitou Asociace vzdělavatelů učitelů a výzkumníků v pedagogice (AECSE). Cílem konference bylo zaměřit se na problémy komprehensivní školy, která je mezinárodně převažujícím modelem organizace školního vzdělávání na úrovni nižší sekundární školy (žáci zhruba v rozmezí od 11 do 16 let). Již od 60. let 20. století bylo společné vzdělávání žáků po dobu celé povinné školní docházky v jednom typu školy podporováno OECD jako způsob vzdělávání, který je nejen demokratický a spravedlivý, ale také jako model, který zvyšuje kvalitu vzdělávání pro všechny žáky. V tomto období byly také v mnoha zemích selektivní, duální či víceokrajné školské systémy nahrazovány unitárním, jednokolejným modelem školské soustavy. Vzdělávání heterogenní skupiny žáků v jednom typu instituce však s sebou nese také mnoho problémů k řešení, obzvláště jak zajistit diferenciaci obsahu, metod i cílů vzdělávání tak, aby bylo každému žákovi umožněno rozvinout svůj potenciál. Stále více se také projevují rozdíly v požadavcích, které jednotlivé skupiny rodičů kladou na školní vzdělávání, zvláště pak vzdělání rodiče s vyšším kulturním kapitálem, kteří žádají větší možnost volby a výraznější diferenciaci vzdělávacích drah. Ono pnutí mezi jednotou a diferenciací je součástí všech diskusí

o jednotné (komprehensivní) škole, které známe i z našeho kulturního okruhu již z meziválečného období. Také z tohoto důvodu je v zemích s neselektivním školským systémem otázkám organizace komprehensivní školy a možností její reformy věnovaná velká pozornost, a to proto, aby jednotná (komprehensivní) škola nevedla k nivelizaci a snížení kvality vzdělávání. Jak takového cíle dosáhnout v rámci nižší střední školy (*l'école moyenne*) ve Francii, bylo předmětem této konference.

Konferenci zahájil ve středu odpoledne sociolog Gérard Mauger z CNRS. Ve své přednášce shrnul teorii kulturní reprodukce P. Bourdieu, se kterým mnoho let spolupracoval, a věnoval se problematice vzdělávání žáků z rodin s nižším kulturním kapitálem. Zdůraznil také u nás méně známá doporučení P. Bourdieuho pro vzdělávání těchto žáků, která pojmenoval „racionální pedagogika“. Racionální pedagogika, kterou Bourdieu stavi do opozice k tradiční pedagogice, je založena na tom, že 1. škola musí učit vše potřebné pro život; 2. škola má učinit explicitním to, co je implicitně předpokládáno; 3. škola nemá hodnotit, co sama nerozvíjí. Vztáhneme-li si tyto stručné body ke konceptu kulturního kapitálu, jak ho Bourdieu rozpracoval, získáme v obecných rysech předpoklady efektivního vzdělávání žáků z nepodnětného rodinného prostředí.

Po úvodní přednášce následovala práce v sekcích, kde jednotliví účastníci konference prezentovali vlastní příspěvky k tématu konference, o kterých se následně živě diskutovalo. Práce v sekcích byla do programu

*Ručníka Zprávy nevyjadřuje nutně názory redakce.

zařazena po celé tři dny konference a příspěvky byly rozděleny do těchto souběžně probíhajících sekcí:

Sekce 1: Vzdělávací politika nižší sekundární školy a její realizace

Sekce 2: Pohledy aktérů (rodičů, žáků a učitelů) na problémy nižší střední školy

Sekce 3: Nižší střední škola: heterogenita a diferenciaci

Sekce 4: Vědní disciplíny, vědění a kurikulum nižší střední školy

Anotace jednotlivých příspěvků přednesených v sekcích, stejně tak jako celý program konference je možno stáhnout na stránce AECSE.¹

Kromě prací v sekcích však byly do programu zařazeny také tři „kulaté stoly“ (*table ronde*), které se organizací nejvíce blížily formě panelové diskuse. První kulatý stůl moderovala Agnes van Zanten (CNRS) spolu s Jean-Yves Rochexem (Université Paris 8). Věnoval se otázce vztahu pedagogického výzkumu a vzdělávací politiky. Z vystoupení jednotlivých mluvčích vyplynulo, že vzdělávací politika ve Francii se stále méně opírá o výzkumná zjištění a rozhodování je stále více doménou úředníků, nikoliv odborníků. Na druhou stranu však byli výzkumníci také velmi sebekritičtí a ukazovali na nedostatek výzkumných dat řešících aktuální problémy vzdělávací politiky. Následně se rozvinula diskuse o ideálním poměru mezi základním a aplikovaným výzkumem a poté obecněji o managementu vědění a o neschopnosti výzkumníků vystupovat jednotně se společně formulovanými návrhy změny a reforem školství.

Druhý kulatý stůl na téma „Jaké kurikulum pro nižší střední školu?“ moderoval Joel

Lebeaume (ENS Cachan). Příspěvky jednotlivých diskutujících byly širokého záběru, proto zde vzpomeneme jen některá zajímavá témata, která byla následně předmětem diskuse, či spíše z nich vyplývající otázky. Nakolik se má kurikulum nižší střední školy blížit integrujícímu přístupu primární školy a nakolik naopak členění dle předmětů odpovídající vědním disciplínám na vyšší sekundární škole? Tenze mezi orientací vyučování na žáka a orientací na učivo – kde je optimální hranice na kontinuu mezi oběma polaritami? Jak k řešení této otázky přispívá koncept klíčových kompetencí? Diskutující dále poukazovali na skutečnost, že se kultura školy vzdaluje kultuře a vývoji společnosti, a kladli si otázku, jak na tento stav reagovat? Bylo nastoleno mnohem více podnětných myšlenek a otázek, které však nemůžeme v této zprávě rozvinout. Za zmínku však stojí, že francouzští kolegové pracovali s termínem kurikulum v jeho širším významu, který zahrnuje veškerou zkušenost, kterou žák ve škole získává.

Třetí kulatý stůl se konal v pátek odpovídne jako završení celého programu konference. Moderoval jej Jean-Louis Derouet (INRP Lyon) a jeho cílem bylo odhalit problémy komprehensivní školy v mezinárodním kontextu. S popisem situací ve vybraných částech Evropy vystoupili tři prezenti: Mariano Fernández Enguita (Universidad de Salamanca) – Španělsko, Kirsti Klette (University of Oslo) – skandinávské země, Michelle Deane (Open University) – Velká Británie, David Greger (Univerzita Karlova) – země Visegrádu.² Všechny uvedené země s výjimkou 3 zemí Visegrádu (ČR, SR a Maďarsko) můžeme charakteri-

¹ Přesná URL adresa pro stažení programu, anotací a prezentací zahraničních účastníků je: http://www.aecse.net/cgi-bin/prog/colloque/show_colloque.cgi?langue=fr&id_colloque=564&password=&email=

² Plně texty podkladů k prezentacím z tohoto kulatého stolu jsou k dispozici na adrese http://ep.inrp.fr/EP/r_a_venir/r_colloque_construction_deconstruction/

zovat jako komprehensivní školské systémy. Diskutující se shodli, že v podstatě řeší velmi obdobné problémy jako ve Francii (požadavek rodičů na větší možnost volby; diferenciací vzdělávacích drah; jak zajistit, aby všichni žáci dosáhli stanovených cílů vzdělávání). Ukázalo se však také, že komprehensivní škola v každé ze zmíněných zemí odpovídá na tyto otázky odlišně. Jako příklad můžeme uvést v otázce kurikula komprehensivní nižší sekundární školy poznámku K. Klette. Všechny skandinávské země mají dlouhou tradici komprehensivní školy, se kterou je spojena také existence jednotného národního kurikula, jež má zajistit srovnatelné vzdělání pro všechny žáky. Norsko, stejně tak jako Švédsko, označuje své národní kurikulum za orientované na výstupy (*goal-oriented curriculum*), nicméně zatímco švédské národní kurikulum je jen velmi rámcový dokument o rozsahu zhruba 19 stran, norské národní kurikulum bývá nazýváno vzhledem ke svému rozsahu několika set stran jako „modrá bible“. Norské národní kurikulum tedy ve snaze zajistit, aby školy poskytovaly žákům srovnatelné vzdělání, předepisuje a stanovuje velmi podrobně výstupní požadavky, jichž má žák dosáhnout, a to včetně tematického pokrytí učiva. Právě srovnatelnost kvality vzdělání všech žáků na konci povinné školní docházky byla jedním z hlavních motivů reorganizace školských soustav od selektivního ke komprehensivnímu modelu. O tento cíl je však zapotřebí znovu a znovu usilovat i u komprehensivní školy, především ale zajistit, aby komprehensivní venkovská a městská škola poskytovala srovnatelnou kvalitu vzdělání apod. V obecné rovině je tedy problém všude stejný, ovšem konkrétní řešení problému kvality a spravedlivosti vzdělání se značně liší, a tak i komprehensivní škola v Norsku a ve Francii se může značně lišit. Podstatné však je, že model spo-

lečného vzdělávání všech žáků není od základu zpochybňován, jako k tomu došlo ve třech výše zmíněných zemích Visegrádu na začátku 90. let 20. století, kdy byla jednotná škola nahrazena předválečnými, na selekci založenými modely organizace školské soustavy. Příspěvek o stavu v zemích Visegrádu účastníky konference zaujal právě proto, že je tak odlišný od všech ostatních systémů. V následné diskusi potom zazněl názor, se kterým mohu více než souhlasit a kterým bych chtěl tuto zprávu o konferenci zakončit. Selektivní systémy jsou do jisté míry stabilnější než systémy komprehensivní. Vzdělání rodiče, kteří mají specifické nároky na vzdělávání svých dětí, v selektivních systémech uspokojí své požadavky ve výběrových elitních proudech vzdělávání (např. víceletá gymnázia) a ostatní rodiče se o školu příliš nezajímají, pokud jejich dítě nemá nějaké závažné problémy s učením či chováním, případně na snahu o ovlivňování chodu školy rezignují, neboť disponují nízkým sociálním kapitálem potřebným pro prosazení změn. V komprehensivním systému nemají vzdělání a „vlivní“ rodiče možnost odděleného vzdělávání vlastních dětí, a proto usilují o přizpůsobení komprehensivní školy nárokům a požadavkům svých potomků. Své požadavky tak neustále prosazují a dožadují se vnitřních reforem komprehensivní školy. U nás jsou de facto rodiče se vzdělávacím obecně spokojeni a výraznější změny nepožadují. Systém se tak jeví jako vyhovující a stabilní. I přes všeobecnou spokojenost rodičů se stavem vzdělávání je však otázka selektivity českého školského systému a možnosti jeho proměny za účelem zkvalitnění a naplnění principu spravedlivosti ve vzdělávání jedním z klíčových problémů dalšího rozvoje naší národní vzdělávací soustavy.

David Greger

ROZMANITOST JAKO KLÍČOVÉ TÉMA ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

Zpráva ze XIV. konference mezinárodní sítě ENIRDEM

Síť ENIRDEM (*European Network for Improving Research and Development in Educational Management*) spojuje od roku 1991 odborníky zaměřené na výzkum a rozvoj v oblasti řízení škol a vzdělávání – angažují se v ní lidé z akademické sféry, výzkumu a rozvoje, ale také státní správy, stejně jako ti, kdo řídí školy a další vzdělávací zařízení.¹ Školský management zaznamenal od založení sítě značný rozvoj a každoroční setkávání členů tohoto neformálního uskupení se stalo místem vhodným k otevřené výměně odborných názorů a k reflexi potřeb v rozvoji této světoznámé pedagogické disciplíny.

Ve dnech 22.–25. září 2005 proběhla v Brně a Telči již XIV. konference, která se konala pod záštitou hejtmanů Jihomoravského kraje Stanislava Juránka a Kraje Vysočina Miloše Vystrčilů. Konferenci organizoval Ústav pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně spolu s Pedagogickým centrem Vysočina v Jihlavě.

Ve volbě ústředního námětu konference se odrážela snaha výboru ENIRDEM sledovat aktuální problémy v oblasti řízení vzdě-

lávacích institucí. Zvoleno bylo téma „Vyrovnávání se s rozmanitostí: klíčové téma pro školský management“ (*Dealing with Diversity: a Key Issue for Educational Management*).² Nejen události posledních roků ukazují aktuálnost a důležitost zvolené problematiky, a to jak v souvislosti s širšími světovými otázkami, tak i v kontextu samotného oboru školský management.

Téměř devadesát účastníků ze sedmnácti, převážně evropských zemí se věnovalo věci v různých formách (plenární vystoupení, příspěvky v sekcích, specificky zaměřené sympozium, sekce věnované posterům) a z řady úhlů pohledu, což dokládá i předkonferenční sborník abstrakt příspěvků.³

Plenárnímu zasedání dominovala vystoupení několika prizvaných odborníků, jejichž obsáhlejší referáty zahajovaly každý den konferenční dění. V prvním z nich se nezávislý expert z Velké Británie David Oldroyd zaměřil na aktuální změny v pojetí řízení škol. Snaha o vyrovnávání se s rozmanitostí v přístupu v řízení je podle něho jedním z těchto žádoucích posunů. Tématem příspěvku Anne Gold (univerzita v Londýně) byly hodnoty ve školském managementu.

¹ Více informací o síti lze nalézt na jejich webových stránkách <<http://www.enirdem.org>>.

² Téma rozmanitosti v řízení škol a vzdělávání bylo – nezávisle na volbě tématu konference ENIRDEM – vybráno jako hlavní i pro konferenci ICSEI (International Congress for School Effectiveness and Improvement) 2006 v Miami. Celý název zní: Embracing Diversity: New Challenges for School Effectiveness and Improvement in a Global Learning Society.

³ Viz POL, M.; AHONEN, J.; DUNNING, G.; IVANOVA, I.; KALDESTAD, O.; MALMBERG, K. (Eds.). *Dealing with Diversity: a Key Issue for Educational Management. Abstracts*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3821-7.

Klíčovou hodnotou při práci s lidskými zdroji ve škole je podle ní právě respektování rozmanitosti. Základní hodnoty, které uznává vedení školy, jsou úzce spojené s pochopením povahy mocenských vztahů. Hodnoty v jednotlivé organizaci nesmí být proto protikladné, natož aby ohrožovaly práci celé skupiny. Z těchto důvodů je nezbytné, aby ředitelé a vedení školy dávali zřetelně najevo zastávané hodnoty a respekt vůči hodnotám jiných. Koreferující Jaroslav Kalous (UK Praha) akcentoval relativnost a vnější podmíněnost některých segmentů zvládání rozmanitosti v řízení. V dnešním globalizovaném světě je podle něj otázka hodnot velice komplikovaná, ale takové debaty mají o to větší důležitost v zemi s totalitní minulostí, kde pojem rozmanitost neměl reálnou náplň ve skutečnosti. Paul Mahicu (univerzita v Antverpách) a Anita Trnavčević (univerzita v Primorsku) prezentovali některá ze zjištění mezinárodního komparativního výzkumu zaměřeného na problematiku, jak se vedení škol vyrovnává s otázkou rovnosti. Výzkumná otázka zněla: Jakým způsobem ředitelé usnadňují přístup do školy všem dětem?

Vedle těchto hlavních referátů byl prostor v plenárním sympoziu věnován týmu projektu ESIST (*Evaluation Strategies for Improving School Leaders' Training Programmes – An European Perspective*). Součástí projektu je i Ústav pedagogických věd FF MU v Brně. Ředitelský tým zde představil svoji tříletou práci na evaluaci programů vzdělávání vedoucích pracovníků škol.⁴

Dílčím příspěvkům jednotlivých účastníků byl věnován prostor v průběhu celé konference ve třech paralelních sekcích. Podle našeho názoru byla témata referátů a posterů

dokladem toho, jaké výzvy přináší vzdělávacím institucím různorodost současného světa. Ve více jak třiceti vystoupeních se problematika rozmanitosti promítala ve všech rovinách řízení a vedení. Zazněly tak příspěvky, ve kterých autoři řešili hlavní téma z pohledu celkového kontextu řízení vzdělávacích institucí, stejně jako řízení práce jednotlivých škol nebo s ohledem na řízení práce ve třídách apod. Pozornost byla věnována i řízení jednotlivých oblastí školního života, jako např. zvládání rozmanitosti ve vztazích školy a rodiny, při práci s učiteli nebo v procesech autoevaluace školy. Mnozí vystupující účastníci konference upozorňovali na roli vnitřních hodnot v úsilí o efektivní vedení školy.

V celku byla konference ENIRDEM hodnocena jejími účastníky jako velmi úspěšná, ať už jde o prezentaci výzkumných zjištění a důležitých postřehů o vývoji a trendu řízení a vedení vzdělávacích institucí, tak i v otázce organizace. Organizátoři konference si uvědomili, že v akcentu na rozmanitost je obsažena také snaha po poznání a vyzdvižení místního a specifického, a proto součástí programu byla i návštěva vybraných škol. Nikoliv nezajímavou složkou konference byla její společenská rovina, ať už máme na mysli neformální setkávání v kuloárech či závěrečný společenský večer v unikátních prostorách školního střediska Masarykovy univerzity v Telči.

Je možná škoda, že se programu konference nezúčastnilo více českých odborníků a zájemců o obor. Vedle již uvedeného Jaroslava Kalouse se do konferenčního dění aktivně zapojili Milan Pol (v době konference předseda sítě ENIRDEM) společně s Petrem Novotným s příspěvkem „*Vedení jako věc rozmanitosti*“.⁴ V sekcích dále za-

⁴ viz ESIST. *Evaluation for improving school leaders' training programmes*. Ljubljana : Sola za ravnanje, 2004. ISBN 961-91444-3-0.

zněly příspěvky Lenky Hlouškové (*Model rozvoje školní kultury*), Bohumíry Lazarové (*Rozvoj učitelského sboru: podpora motivace učitelů v jejich pozdní kariéře*), Martina Sedláčka (*Ředitelé českých základních škol: zpráva z výzkumu*), Jany Vašátkové (*Rozmanitost – jedna z výzev pro autoevaluaci*

školy) a Jiřího Zounka (*ICT v managementu českých základních škol z pohledu ředitelů*).

V roce 2006 vyjde recenzovaný sborník nejzajímavějších příspěvků XIV. konference, který může být pro zainteresované dobrým zdrojem. Příští ENIRDEM konference proběhne v září 2006 ve velšském Pontypriddu.

Martin Sedláček, Roman Švaříček

INŽENÝRSKÁ PEDAGOGIKA U NÁS I VE SVĚTĚ – Symposium IGIP 2005

Katedra pedagogiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze se již několik let podílí na rozvíjení inženýrské pedagogiky jako samostatné vědní disciplíny, zabývající se především teorií, výzkumem a didaktikou vysokoškolského vzdělávání učitelů v technických oborech. Významným trendem pro inženýrskou pedagogiku se jeví stále více *začleňování humanitních a sociálních složek* (psychologie, sociologie, věd o výchově, práva, teorie managementu, cizích jazyků, teorie informací) *do technického vzdělávání*.

Inženýrská pedagogika se zabývá všemi stránkami technického studia – zejména jeho koncepcí, cíli, obsahem, metodami a materiálními prostředky. Řeší aktuální problémy rychlého nárůstu vědecko-technických poznatků a jejich transformace do časově omezených studijních programů (směřujících k doplňujícímu pedagogickému vzdělávání inženýrů-učitelů odborných technických předmětů a vzdělávání budoucích inženýrů-techniků obecně), proporcí základního a specializovaného technického studia, způsoby řízení a kontroly samostatné práce studentů, použití nových technických prostředků včetně počítačů a internetu ve výuce na technických školách i při samostatném studiu. Rozvoj zmíněného oboru může nava-

zovat nejen na jeho *dřívější vývoj u nás, ale i v zahraničí*, kde se inženýrská pedagogika studuje na řadě prestižních univerzit. V *České republice* se realizuje výuka *oboru „Inženýrská pedagogika“* jako studium bud souběžně při studiu inženýrském, nebo jako součást dalšího vzdělávání učitelů-techniků. *Jako pracoviště inženýrsko-pedagogického studia v rámci IGIP bylo aprobováno u nás dosud celkem šest pracovišť: ČVUT v Praze – Masarykův ústav vyšších studií, Technická univerzita v Liberci, Vysoká škola báňská – Technická univerzita v Ostravě, Vysoké učení technické v Brně, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze a Centrum pro studium vysokého školství v Praze.*

Ve dnech 12. 9.–15. 9. 2005 se konalo 34. mezinárodní symposium IGIP 2005 (International Society for Engineering Education) na Yeditepe University v asijské části Istanbulu v Turecku. Hlavním obsahovým tématem byl „Návrh vzdělávání pro 3. tisíciletí“. K tomuto tematickému zaměření se orientovala většina příspěvků a konkrétních vystoupení účastníků, jichž bylo celkem 180, z toho 17 z České republiky.

Program symposia tvořila plenární zasedání s 8 hlavními referáty a jednání v 15 tematických sekcích. Účastníci symposia obdr-

želi při registraci dvoudílný sborník. První díl (*DESIGN of EDUCATION in the 3rd MILLENIUM. Frontiers in Engineering Education. Vol. I.* Istanbul : Yeditepe University, 2005. 903 s.) obsahuje celkem 117 referátů ze sekcí, z nichž 24 bylo zařazeno do „poster session“. Druhý díl (181 s.) obsahuje 8 hlavních referátů. Z České republiky je v prvním dílu sborníku zařazeno celkem 13 referátů.

Slavnostní zahájení sympozia se konalo ve velkém konferenčním sálu univerzity, který má 1200 míst, a proto zde byly předneseny úvodní projevy. Předseda správní rady (Board of Trustees) univerzity *Bedrettin DALAN*, který byl v 80. letech starostou Istanbulu, v neformálním projevu uvedl, že je absolventem elektrotechnické fakulty Technické univerzity v Istanbulu a že během svého profesionálního života několikrát změnil zaměření své práce (právo, řízení a jiné). Dále připomněl, že v době velkého růstu informací musí vzdělávací instituce sdělovat poznatky efektivně při využití komunikačních technologií. Rektor univerzity *prof. Dr. Ahmet SERPIL* zdůraznil probíhající velké změny v politice, vzdělávání, technice, lékařství a na všech úrovních práce. Významnou událostí v současné době je *globalizace*. Ve světě miliardy lidí mají podobné zájmy a podobný výběr. Národní hranice dramaticky ztrácejí tradiční význam. V globálním světě se povaha a soutěže podstatně změnila a jen nejzdatnější v ní obstojí. Viceprezident pro studijní otázky *prof. Dr. I. Atilla DICKLE* uvedl, že Univerzita Yeditepe byla založena v roce 1996 a má 14 000 studentů, 1200 učitelů, 11 fakult. 52 oddělení a více než 100 interdisciplinárních programů vyučovaných v angličtině. V dalším průběhu slavnostního zasedání vystoupil prezident IGIP *prof. Federico FLUECKIGER*, který uvedl, že při sympoziu dochází po mnoha letech ke společnému zasedání vedení IGIP i SEFI a že sympozia se zúčastňují také představitelé amerických společ-

ností ASEE a IEEE – ES. Zároveň poděkoval organizátorům sympozia za jeho přípravu. V neposlední řadě symposium pozdravil rovněž předseda SEFI *prof. S. BOHRMANN*.

Hlavní referáty se zabývaly především vlivem globalizace na vysokoškolské vzdělávání, rozvojem kompetencí učitelů technických předmětů, akreditací vysokoškolského studia v Turecku, úlohou žen v inženýrském vzdělávání a výsledky konference „Universitas – quo vadis“ na TU – Báňské univerzitě v Freibergu v dubnu 2005.

Z hlediska obsahového byl program sympozia rozčleněn do jednotlivých sekcí, které se zaměřovaly především na následující tematické bloky:

- *Práce s projekty* (8 referátů)
- *Postgraduální vzdělávání* (3 referáty, z toho 1 z České republiky)
- *Návrh vzdělávání v 3. tisíciletí* (9 referátů)
- *Příprava učitelů technických předmětů* (14 referátů, z toho 5 z České republiky)
- *Rozvoj učebních programů* (13 referátů)
- *Mezinárodní aspekty technického vzdělávání* (6 referátů, z toho 1 z České republiky)
- *Ženy v technických profesích* (5 referátů)
- *Jazyky a společenské vědy v technickém vzdělávání* (7 referátů, z toho 2 z České republiky)
- *Lidé a technika* (4 referáty)
- *Řízení znalostí a technologie podporované počítači* (17 referátů, z toho 3 z České republiky)
- *Matematika a technika v technickém vzdělávání* (11 referátů, z toho 1 z České republiky)
- *Kvalita* (7 referátů)
- *Umění navrhovat* (2 referáty)
- *Měření, hodnocení a zpětná vazba* (7 referátů)
- *Meze v technickém vzdělávání* (4 referáty)

Výroční shromáždění International Society for Engineering Education se konalo první den konference. Zpráva předsedy IGIP zahrnovala informace o členech IGIP, jichž je v současné době celkem 517 (v širokém mezinárodním kontextu). Přehledná zpráva o činnosti obsahovala *informace zejména z následujících oblastí:*

- hodnocení minulého symposia IGIP v Freiburgu;
- uspořádání letní školy IGIP celkem pro 27 účastníků v Luganu;
- spolupráce na vydávání časopisu *European Journal of Education* (Dr. Dobrovská z MÚVS ČVUT byla jmenována členkou jeho redakční rady);
- spolupráce se SEFI;
- vytvoření WEB-SITE IGIP na intranetu (pro dialogy mezi jednotlivými členy IGIP i pro diskusi v rámci pracovních skupin).

Dále bylo uvedeno, že se připravuje změna *statutu IGIP* a že v *příštím roce* bude volba nových členů předsednictva, *Mezinárodního monitorovacího výboru (IMC)* a vědecké rady IGIP. V této souvislosti současný předseda IGIP prof. Flueckiger oznámil, že v roce 2006 nebude kandidovat na funkci předsedy IGIP pro další funkční období. V průběhu schůze se představili dva kandidáti na funkci předsedy IGIP, a to prof. Norbert Kraker z Akademie pro pedagogiku přípravy odborníků (*Berufspädagogik*) ve Štýrském Hradci (Graz) a doc. Roman Hrmů z *Slovenské technické univerzity v Bratislavě*.

Mezi aktuální úkoly *International Society for Engineering Education* patří kromě jiného zlepšení transparentnosti aktivit IGIP a získávání nových, perspektivních, mladých členů. Dále pak prof. Ruprecht informoval o možnostech koordinace činností jednotlivých pracovních skupin a o jejich podílu na výběru příspěvků pro symposium IGIP 2005.

Zasedání pracovní skupiny „IGIP Curriculum“ řídil prof. Dr. Ing. Adolf Melezinek. Pracovní skupina „IGIP Curriculum“ navázala na své jednání v dubnu 2005, konané v Praze, a dokončila zpracování dokumentu IGIP, který bude podkladem pro aprobaci IGIP institucí poskytujících inženýrsko-pedagogické vzdělávání učitelů odborných předmětů. Celý schválený dokument bude uveřejněn v časopisu IGIP REPORT a na internetových stránkách IGIP.

Zasedání Mezinárodního monitorovacího výboru (IMC) IGIP koordinoval Dr. Ing. Kruno Hernaut. Na zasedání bylo konstatováno, že některé Národní monitorovací výbory (NMC) neplní stanovená pravidla a nepracují dostatečně efektivně, bylo tudíž rozhodnuto rozpustit NMC ve Švédsku, Španělsku a na Kypru. Index IGIP obsahuje 39 institucí z 13 zemí a registr ING-PAED IGIP má nyní celkem 770 učitelů. Byla schválena zpřesněná pravidla pro schvalování žádostí o aprobaci institucí a udělování titulu ING-PAED IGIP. Zároveň bylo přijato 13 nových žádostí o titul ING-PAED IGIP, z toho 2 žádosti z České republiky (Ing. Emil Kříž, CSc., z České zemědělské univerzity, Ing. arch. Jiří Kupka, CSc., z Fakulty architektury ČVUT).

34. symposium IGIP poskytlo řadu zajímavých podnětů pro zpracování teoretických i praktických otázek v oblasti pedagogicko-psychologického vzdělávání inženýrů-učitelů. Dalo rovněž mnohé impulzy i k rozvíjení oborových didaktik technických předmětů nejen v našich podmínkách, ale i v mnohem širších mezinárodních kontextech. Nezbylo proto nic jiného, než na aktuálních odborných otázkách inženýrské pedagogiky systematicky pracovat a těšit se na možnost prezentovat a konzultovat naše zkušenosti na příštím mezinárodním sympoziu IGIP ve dnech 18.–21. září 2006 v Tallinnu (Estonsko).

Alena Vališová, Jiří Měřička

VÝSTAVA A KOLOKVIUM K VÝROČÍ BERTY SUTTNEROVÉ

Vc dnech 7. 10.–2. 11. 2005 byla v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze instalována výstava Berta Suttnerová – život pro mír. Putovní výstava rakouské provenience měla připomenout 100. výročí udělení Nobelovy ceny míru pražské rodačce a současně první ženě, které byla tato prestižní cena udělena. Významnost akce podpořily i záštity, které nad česko-německou výstavou převzaly ministryně školství dr. Buzková a velvyslankyně Rakouské republiky dr. Klestil-Löffler. Na závěr početně navštěvované výstavy se konalo poslední den v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze vědecké kolokvium, kterého se účastnili odborníci z vysokých škol a Akademie věd ČR, učitelé dějepisu a společenských věd, přítomni byli i studenti historického semináře gymnázia v Praze 4.

Ve zcela zaplněném přednáškovém sále zahájila kolokvium ředitelka muzea PhDr. Markéta Pánková. Náměstek ministryně školství dr. Jaroslav Müllner, který převzal nad kolokviem osobní záštitu, pak ve věcném a zasvěceném proslovu konstatoval, že muzeum věnovalo pozornost Bertě Suttnerové již v roce 2003, kdy u příležitosti 160. výročí jejího narození uspořádalo výstavu „Složte zbraně“, zobrazující vývoj mírových snah od starověku až po současnost, a vědecké sympozium „Lidé a mír“. Zdůraznil, že Berta Suttnerová byla nejen Rakušankou, ale i pražskou rodačkou, a tento fakt označil za přesvědčivý doklad skutečnosti, jak se středoevropské dějiny prolínají, a že právě znalost dějin a vzájemných vztahů v minulosti výrazně přispívá ke vzájemnému porozumění, pochopení a k přátelské spolupráci mezi národy.

O zcela mimořádném významu Berty Suttnerové v evropských dějinách a o putovní výstavě Berta Suttnerová – život pro mír pohovořil kulturní rada rakouského velvyslanectví a ředitel Rakouského kulturního fóra v České republice Mgr. Walter Perschke.

V pracovním jednání kolokvia zazněl nejdříve referát prof. PhDr. Jaroslavy Peškové, CSc., (UK Praha). V myšlenkově bohatém referátu s názvem *Problém tvořivého míru u J. A. Komenského a v dnešní globální společnosti* interpretovala téma míru jako výsledný efekt harmonie, výchovy k toleranci a porozumění k jakékoliv jinosti. Z pohledu vysokoškolského pedagoga zdůraznila i nutnost náročného a systematického vzdělání učitelů, obzvláště v podmínkách výrazných změn probíhajících v posledních desetiletích v mentalitě lidí. Přední český historik PhDr. Jiří Kořalka, DrSc., podal v referátu *Mezinárodní napětí v době působení Berty Suttnerové* mimořádně plastický a barvitý obraz společnosti a vztahů mezi národy. Citlivě specifikoval i vlivy, které dovedly Bertu Suttnerovou k mírovým aktivitám, a poukázal jak na její předvídatost v otázkách válečného barbarství, tak i na skutečnost, že si uvědomovala i určitou slabost mírového hnutí. PhDr. Maric Neudorfflová (Masarykův ústav Akademie věd České republiky) v referátu *Sdílené protiválečné úsilí českých žen s Bertou Suttnerovou* poukázala na odraz myšlenek a snah Berty Suttnerové v českém emancipačním se ženském hnutí, v němž sehrávala významnou roli především spisovatelka a redaktorka Pavla Moudrá. Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc., (Univerzita Pardubice) vycházela v referátu s názvem *Dítě a válka v 19. sto-*

leti z obecného postavení dítěte v tehdejší společnosti a rodině. Zdůraznila a na konkrétních příkladech doložila, že války přinášely dětem vždycky utrpení a že děti ve válkách strádaly nejen fyzicky, ale i psychicky. Konstatovala, že války vždy výrazně narušily i školní výuku, a to nejen odchody učitelů na frontu, ale i nejrůznějším využíváním školních budov pro jiné účely. Zmínila také mimořádně citlivé a i v současném světě existující téma „dítě bojující“, kdy se děti bezprostředně podílejí na vojenských akcích. Prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc., (UK Praha) věnoval ve svém referátu pozornost tématu *Školní dějepis a válka*. Konstatoval historické i regionální odlišnosti ve vnímání války a válečných konfliktů stejně jako problematické interpretování války pouze jako určitého negativního prožitku, zcela abstrahujícího od skutečnosti, že někdo válku začal, nese za její rozpoutání vinu či se na jejím rozpoutání spolupodílel. Školní dějepis charakterizoval jako otevřený systém, v němž učitel musí reagovat na informace přicházející zvenčí. PaedDr. Irena Veverková (SOA Kladno) navázala referátem *Bedřich Fricke, vydavatel časopisu Odzbrojte!* na svůj referát na sympoziu Lidé a mír v roce 2003, v němž téměř objevitelským způsobem představila první český mírový časopis. Obsahem jejího referátu bylo až filigránsky pečlivé zpracování života vydavatele tohoto časopisu. Závěrečný referát Mgr. Františka Morkese (PMJAK Praha) věnoval pozornost *Rozličenosti mírových aktivit v závěru 19. a na počátku 20. století*, kdy přednesl paralelu dvou mezinárodních aktivit, které – i přes svoji obsahovou odlišnost a zdánlivou odtrženost – vznikly ze stejné touhy po harmonii ve výchově i vzájemných vztazích mezi národy a jejichž cílem (možná příliš ideálním a romantickým, ovšem nanejvýš potřebným) byl svět oproštěný od válek. První z těchto aktivit bylo v 19. století se kon-

stituující mezinárodní mírové hnutí, druhou pak novodobá myšlenka olympijských her.

Z bohaté, podnětné a v mnohém inspirující diskuse, v níž vystoupili i všichni referující, byl nejvýraznější příspěvek prof. PhDr. Dagmar Čapkové, DrSc., dr.h.c., která uvedla, že již J. A. Komenský velmi výrazně ocenil dětství jako významnou etapu života člověka, a s průkaznou přesvědčivostí zdůraznila potřebnost obecné filozofie lidského života, která by měla čelit stále existující a mnohdy se i rozmáhající nelidskosti.

Z přítomných učitelů vystoupili v diskusi s ucelenými příspěvky dr. Jana Hodurová (o realizaci mírových projektů na základní škole v Praze 9) a dr. František Sedláček (mnohdy z našeho pohledu k problematickým učebnicím dějepisu v některých státech).

Všichni účastníci kolokvia obdrželi informační materiál Berta Suttnerové (1843–1914), který ke 100. výročí udělení Nobelovy ceny míru a odbornému kolokviu k tomu-to výročí Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze vydalo. Materiál obsahoval chronologii života Berty Suttnerové, přehled válečných konfliktů v době jejího života (s účastí rakouské říše, bez účasti Rakouska v Evropě, konflikty mimo Evropu) a stručný obsah jejího základního díla *Odzbrojte!*, které vyšlo v češtině v roce 1896. Materiál byl doplněn výběrem výroků o míru a válkách.

Citátem z hesla *Dějepis ve školní učbě* (Stručný slovník pedagogický, 1891), který byl zařazen do informačního materiálu, uzavíráme i tuto informaci o kolokviu:

„Mluvívá se mnoho o válkách a stavívá se v nich na odiv síla, udatnost, odvaha, jako by to byly největší lidské ctnosti. Válka nebyla a není nic jiného než rozumně nebo chytře uspořádaná rvačka, vraždění ve velkém rozměru, hromadné popravování nevinných.“

František Morkes

ČEŠI A NĚMCI – SOUSEDÉ VE SPOLEČNÉM STÁTĚ 1918–1938

Interdisciplinární mezinárodní konference FP TUL v Liberci

Interdisciplinární přístup a odbornou diskuzi českých a německých univerzitních a vědeckých pracovníků se podařilo spojit v rámci mezinárodní konference *Češi a Němci – sousedé ve společném státě*, kterou ve dnech 9. a 10. února 2006 odborně i organizačně připravili Dr. Tomáš Kasper, Ph.D., a Dr. Dana Kasperová, Ph.D., z katedry pedagogiky a psychologie Fakulty pedagogické Technické univerzity v Liberci s německým partnerem projektu prof. Dr. Karlem Braunem z Institutu kulturních věd Philipps Universität Marburg. Konference se konala pod záštitou děkana Pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci Ing. ThDr. Miloše Rabana, Ph.D. Jednací řeči konference byla němčina.

Cílem interdisciplinární česko-německé vědecké konference bylo analyzovat zásadní aspekty každodenního soužití a života Čechů a Němců po vzniku československého státu v roce 1918 až do politické krize roku 1938, zejména s ohledem na školskou oblast. Pozornost však byla věnována i „konfliktnímu rozchodu“ po roce 1939.

Setkání českých a německých odborníků si dále kladlo za jeden z hlavních cílů porovnat a prohloubit diskusi o určujících modelech myšlení a společensko-kulturních vzorcích tehdejšího „konfliktního“ česko-německého soužití. Účastníci konference se proto mimo jiné zabývali problematikou „národních stereotypů“, které utvářely hlavní směr každodenního soužití obou národností v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Pro přípravu konference byl kladen zvláštní důraz na interdisciplinární přístup. Díky

účasti patnácti historiků, kulturologů, pedagogů, germanistů a filozofů z českých a německých univerzit a vědeckých institucí se podařilo zajistit dostatečnou multiperspektivitu při zpracování obtížného a velmi specifického tématu, které doposud nebylo v historicko-pedagogickém výzkumu tematizováno.

Jednání konference lze rozčlenit do dvou následujících témat:

1. Národní identita, její konstrukce a význam v každodenním česko-německém soužití a ve školském životě

První část příspěvků se věnovala obecnější problematice konstrukce sudetoněmecké identity a jejímu zakotvení v každodenním i vědeckém diskurzu. V popředí zájmu analýz prof. Dr. Steffena Höhneho z univerzity ve Výmaru a Dr. Tobie Wegera z univerzity v Oldenburku stály otázky homogenity historických obrazů na tehdejší německé a sudetoněmecké straně, které sehrály zásadní úlohu i v každodenním životě ČSR včetně školské diskuse. Pozornost byla věnována konstrukci tzv. argumentačních vzorců či schémat, jejich postavení a využití v diskusi jednotlivých oblastí společenského života. Autoři analyzovali směrnatá paradigmatata a vzorce určující obsah nejen školské česko-německé diskuse, ale i tzv. diskurzivní praktiky, které se prosadily jak ve vědeckých konceptech, tak i v každodenních vzorcích chování.

V tomto smyslu se zaměřuje současná metodologie kulturních a sociálních věd, k nimž vědy o výchově jistě patří, jak na dekonstrukci jednotlivých ideových obrazů, tak i na jejich „moc“ a roli v sociálním a kulturním životě současné či tehdejší společnosti. Do popředí historicko-pedagogického výzkumu tak vystupuje porozumění zásadním obsahovým aspektům tehdejší diskuse, ale i jejich postavení v celkovém kontextu života společnosti. Otázky pak znějí, jaké argumentační strategie a vzorce využívali přední aktéři společenské diskuse, proč přitom byly některé aspekty upřednostňovány a jiné naopak opomíjeny či záměrně potlačovány a vytěšňovány? Podle jakých kódů, respektive pravidel byly vnímány a interpretovány historické skutečnosti a každodenní životní situace?

V tomto ohledu se otvírají i pro historicko-pedagogický výzkum přínosné a inspirativní metodologické postupy, kdy se badatel ptá, jaká výchovná schémata byla v daných obdobích nově konstruována a prosazována na úkor dříve etablovaných konceptů, či jak dosahovali jednotliví aktéři koherentních a na první pohled samozřejmých obrazů, jejichž pomocí jsou v sociální realitě hodnoceny jednotlivé skutečnosti.

2. Česko-německé soužití a rozcházení v oblasti školy a vědy

Oblasti německé školské problematiky a vědeckého života v ČSR se věnovalo několik přednášejících. Doc. Dr. Alena Mišková z Akademie věd ČR představila analýzu o univerzitním životě a roli pražských německých univerzitních profesorů. Komparaci sudetoněmeckých a českých školských reformních snah ve dvacátých a třicátých letech 20. století provedl Dr. Tomáš Kasper, Ph.D., z Pedagogické fakulty TUL v Liberci, který si všiml jak vývoje,

programového zaměření, tak i hlavních předních institucí a osobností německého reformně pedagogického života v ČSR s ohledem na tehdejší snahy českých pedagogických reformátorů. Přínos pro historicko-pedagogický výzkum představuje analýza reformní činnosti předního reformně orientovaného docenta pedagogiky Wenzela Weigela na Německé univerzitě v Praze a jeho odborné i přátelské vazby k českému docentu Václavu Příhodovi. Také osobnost ředitele prvního a jediného tzv. sudetoněmeckého venkovského výchovného ústavu v ČSR (Landerziehungsheim) Karla Metznera znamená „objev“ německého reformně pedagogického života v Československu. Metznerova reformní aktivita vyvrcholila v roce 1927 založením sudetoněmecké organizace *Německý pracovní spolek pro novou výchovu*, který byl součástí *Ligy pro novou výchovu* a stál v kontaktu jak s Elisabeth Rottenovou, tak i s editorem mezinárodního reformně pedagogického časopisu *Das werdende Zeitalter* Karlem Winklerem. Velkým přínosem přednesené analýzy byla komparace českého pragmaticky orientovaného reformně pedagogického konceptu Václava Příhody s reformními německými snahami v ČSR.

Inspirující příspěvek o osobnosti a myšlení Emanuela Rádlu s ohledem na česko-německé prvorepublikové soužití přednesl doc. Dr. Jaroslav Kořa z Univerzity Karlovy v Praze, který tak poukázal na roli „nezávistlého“ univerzitního profesora v meziválečném mnohonárodnostním Československu. Představil nejen specifika filozofického myšlení předního českého meziválečného „netypického“ intelektuála, ale i Rádlovu prozíravost s ohledem na evropský vývoj v třicátých a čtyřicátých letech.

Jak ukázal, nesměřovala Rádlova nekompromisní kritika jen k českému společenskému živlu a zejména k české politice, která se v jistém měřítku vyznačovala nacionální

mi předsudky, stereotypy a bariéry vůči požadavkům sudetoněmeckých politických a kulturních reprezentantů, ale i na adresu zastupitelů německých kulturních tradic, kteří se raději věnovali rozvíjení německých romantických teorií od pradávna existujícího pránároda na úkor formulace politického, občansky aktivního moderního národa.

Na téma sudetoněmeckého národovědeckého vědeckého výzkumu v letech 1928–1938 hovořil prof. Dr. Karel Braun z univerzity v Marburku, který se zaměřil mimo jiné i na problematiku politizace vědy v sudetoněmecké meziválečné ctnologii. Ve svém vystoupení si všímal, zdali lze vědeckou obec dělit na část negativistickou odmítající ČSR a vyznačující se nacionální rétorikou a na část tzv. aktivistickou spolupracující se státem a udržující i ve vědě kontakty bez ohledu na národnost. Podobné dělení, známé z česko-německého politického meziválečného života, se ukazuje u představitelů vědy jako nedostatečné. Prof. Braun ukázal na příkladu profesora Gustava Jungbauera a jeho ctnologické školy z let 1928–38, jak německý výzkum v ČSR zůstával často věrný nacionálnímu nahlížení z dob Rakouska-Uherska, což mu v zásadní míře znemožňovalo absorbovat vědecky modernější a otevřenější teorie, na druhé straně však nebyl otevřeně nacionalistický a nepřátelský vůči všemu českému.

Cesko-německým vztahům v oblasti sportu se věnoval doc. Dr. Marek Waic, CSc., z Karlovy univerzity v Praze, který poukázal na rozdílné aspekty česko-německého relativně tolerantního sportovního soužití, oproti nacionálně vyhodnocenému česko-německému konfliktu v oblasti tělovýchovných spolků pro dospělé i mládež.

Nebyl to pouze vědecký a školský život, který výrazně odrážel stav česko-německého stětetávání, ale právě spolkový život představoval i po první světové válce v českých zemích dominantní oblast rozvoje národní

ho života. Jestliže tělovýchovné německé mládežnické spolky v ČSR v meziválečném období nepřekvapovaly nacionálním étosem, který výrazně rozvíjely v mladých generacích, dařilo se sportovním organizacím překonávat národní bariéry mnohem lépe. Sportovní duch, touha po výhře a úspěšné reprezentaci se ukázala na české i německé straně silnější než národní vášně.

Pomnichovskou historii sledovala analýza protižidovských protektorátních opatření v školské oblasti přednesená Dr. Danou Kasperovou, Ph.D., z liberecké univerzity a příspěvek Dr. Joerga Osterloha z univerzity v Jeně mapující nacionálně socialistickou židovskou perzekuci v župě Sudety v letech 1938–45.

Analýzu protižidovské perzekuce v školské oblasti předložila Dr. Dana Kasperová, která v první části věnovala pozornost vylučování židovských dětí z protektorátního národního i středního školství. Druhá část její studie se zabývala komparací protižidovských školských opatření v protektorátu a v Říši, v níž autorka poukázala na skutečnost, že mnohé protektorátní výnosy byly věrnou kopií říšských nařízení. Na druhé straně byly sledovány i rozdílné tendence na obou stranách. Zejména nepřijetí zákona o tzv. autonomním židovském školství v protektorátu na rozdíl od Říše prakticky znemožnilo protektorátnímu židovskému žactvu legální přístup ke školnímu vzdělávání. Jedinou možností, jak mohlo židovské protektorátní žactvo získat alespoň omezené vzdělání, zůstala návštěva několika židovských škol spravovaných Židovskou náboženskou obcí. Většina židovských dětí se však do léta 1942, kdy byl vydán úplný zákaz jakéhokoliv vzdělávání židů, vzdělávala cestou domácího vyučování.

Příspěvky interdisciplinární mezinárodní liberecké konference shrne zvláštní výtkisk germanistické ročenky Brücken vydávaný

Německou akademickou informační službou DAAD v druhé polovině roku 2006. Odborné výstupy z konference by měly být v českém jazyce publikovány v sborníku vydaném Technickou univerzitou v Liberci.

Interdisciplinární a mezinárodní odborné sympozium bylo nejen přátelským, ale i od-

borně velmi zajímavým a aktuálním setkáním české a německé univerzitní a vědecké obce, jež vedlo k založení pracovní skupiny, která se i v dalších projektech chce věnovat problematice česko-německého soužití zejména v školské a vědecké oblasti.

Tomáš Kasper, Dana Kasperová

ROZLOUČENÍ S PROFESORKOU JAROSLAVOU PEŠKOVOU^{*}

Kdyby někdo před nedávnou dobou uspořádal mezi vysokoškolskými studenty anketu, kdo je nejoblíbenějším učitelem filosofie, byla by nepochybně zvítězila zemělá prof. Jaroslava Pešková. Na čem se zakládala tato její výjimečnost, toto její kouzlo? Prof. Pešková si v šedesátých a na začátku 70. let osvojila fenomenologicky orientovanou filosofii. Pamatuji si, jak na Filozofické fakultě UK narazila na kritiku tehdejšího děkana, protože v jakémsi textu použila slovo „svět“ v heideggerovském významu. Obtížná témata fenomenologické filosofie, jako jsou svět, otevřenost, autenticita a fakticita, blízkost a dálka, domov a bezdomoví, každodennost a festivita, vysvětlovala ve svých dílech a přednáškách na příkladech z české krajiny, z českých dějin a sporů o ně, z umění či ze současného života. A příklady, na nichž demonstrovala význam těchto pojmů, se pod její rukou proměňovaly ve filosofické rozborů důležitých fenoménů současnosti nebo minulosti, zvláště kultur-

ni. Jiným jejím oblíbeným tématem byla úloha filosofie v životě jednotlivce i společnosti. Prof. Pešková přičítala filosofii velký význam, schopnost zaujmout filosofický postoj pro ni byla vyjitím z přirozené naivity života, ať už osobního nebo národního, byl to přechod k dospělosti.

Ovšem popsat přesně vztah mezi nejasně pociťovanou potřebou filosofie v zájmu dovršení identity jedince nebo národa a mezi konkrétními okolnostmi života je složitý úkol. Proto její výklady přerůstaly v monografické zpracování témat, jako byl český hegelianismus, česká otázka, spor o smysl českých dějin, vědomí epochy, nebo naopak z předchozích monografických zpracování vycházely. Její historicko-filosofický zájem patřil především recepci hegelianismu u nás a u Slovanů vůbec, od konce 80. let pak Komenskému.

Ze speciálních filosofických témat ji zajímala etická problematika. Psala o Kantově morální filosofii a Hegelově filosofii práva.

^{*}V č. 1/1999 přispěl časopis *Pedagogika* k oslavě 70. narozenin Jaroslavy Peškové nástinem jejího života a díla. V témže roce vyšly i 2 sborníky, které jí byly připsány: *Filosofie – výchova – hodnoty* (vydala PedF UK) a *O filosofii výchovy a filosofii provádění* (vydala FF UK).

Blízké jí byly úvahy o modernismu; byla znalkyní nástupu modernity u nás v 90. letech 19. století, a to v básnictví i ve výtvarném umění. Svůj zájem o výtvarné umění projevila ve skriptech Filosofie-kultura-civilizace, které vydala s doc. Ševčíkem na Pedagogické fakultě UK. Umění je zde pojato formou zvěcnělé podoby ducha různých epoch ve vývoji evropského lidstva.

Prof. Pešková působila od r. 1994 jako vedoucí katedry filosofie a společenských věd na Pedagogické fakultě UK, kde vybudovala obor filosofie výchovy. Vedle Filozofické

fakulty a Pedagogické fakulty UK přednášela na FAMU a na mezioborových konferencích Akademie věd. Její neúnavná činnost se projevovala v nepřehledném množství přednášek, které přednesla pro nejrůznější společnosti – od husitské církve československé, přes Evangelickou fakultu, Pražskou vysokou školu psychosociálních studií, Univerzitu třetího věku až po YMKU, skautské oddíly a lesnické školy.

S nakažlivým nadšením probouzela a šířila zájem a lásku k filosofii. Je nás mnoho, kdo želíme jejího skonu.

Milan Sobotka

ZE ŠKOLSKÝCH ALTERNATIV

2005 Dalton International Magazine. Brno : OŠ KÚ Jihomoravského kraje, 2005.

Publikace Asociace daltonských škol v České republice má povahu ročenky svého druhu. Na 44 stranách přináší řadu kratších textů autorů, kteří se tak či onak angažují v hnutí daltonských škol u nás i v zahraničí. Především jde o pojednání o jejich zkušenostech z vlastní práce ve školách či školství. Jde o pohledy z různých úrovní a pozic, což přispívá k relativní úplnosti obsahového rámce publikace: autory jsou ti, kteří řídí školství na úrovni krajské a městské školské politiky, vedou mezinárodní i českou asociaci daltonských škol, působí jako ředitelé nebo učitelé škol pracujících podle daltonského plánu, jsou vysokoškolskými učiteli angažujícími se v pregraduální přípravě učitelů apod.

Všechny příspěvky zařazené do publikace, která byla stejně jako v roce 2004 vydána za podpory Odboru školství Krajského úřadu Jihomoravského kraje, jsou uveřejněny dvojjazyčně – česky a anglicky.

2005 Dalton International Magazine je především specifickým dokladem o každodenním pedagogickém usilování a v jistě míře také o postavení této školské alternativy v českém prostředí. Dále rozvíjené myšlenky Helen Parkhurstové u nás našly po roce 1989 své příznivce především v hlavním proudu škol, nejvýrazněji přítom v Brně a okolí.

(mp)